

”Nav-spesialisten”
12. desember 2011

Arbeidsdepartementet
postmottak@ad.dep.no

Høringsuttalelse – angående forebygging og avdekking av misbruk av velferdsordninger

Det vises til Arbeidsdepartementets høringsbrev av 12.09.2011 med tilhørende udaterte høringsnotat med tittelen «Om tiltak for å forebygge og avdekke misbruk av velferdsordninger». Dessverre har jeg erfaring med at Nav startet sak for omgjøre min løpende ytelse til livsopphold på sviktende grunnlag fordi Nav-ansatte ikke kjente Folketrygdens bestemmelser godt nok. Først ett år senere innså også Nav at det ikke var noe grunnlag for omgjøring. Jeg skal være kjempesnill og ikke navngi Nav-ansatte i denne høringsuttalelsen. Tilsvarende forekommer helle ikke mitt navn, jfr. at jeg kaller meg «Nav-spesialisten».

1. Generelle synspunkter

Høringen omfatter et tema med stor generell samfunnsmessig interesse som har stor økonomisk betydning for enkeltpersoner. Det har også en viss økonomisk betydning for Nav, men må sees i lys av Navs årlige budsjett på omlag 300 milliarder kr. Dessverre framgår det ikke av høringsnotatet hvor stort omfang dette problemet har i dag. De meget grove anslaget som brukes i høringsnotatet, synes ikke en gang å være forsøk på et vitenskaplig troverdig anslag. Og det opplyses slett ikke hvor stort misbruket vil bli om de foreslåtte tiltakene, gjennomføres. Ei heller klargjøres det hvor mye misbruket kan reduseres innenfor gjeldende regelverk, f.eks. ved bedre og mer kompetent saksbehandling. Det er offentlig kjent at Nav har enorme problemer. **Det kan derfor være grunn til å vurdere om det er Nav som bør endres framfor regelverket**, jfr. at Riksrevisjon årlig finner graverende avvik ved Navs virksomhet:

Riksrevisjonen er kritisk til at den variable kvaliteten i pensjons- og ytelsesforvaltningen etter mange års merknader fortsatt fører til betydelige feil i utbetalinger. Revisjonen viser feil i 7,5 prosent av de kontrollerte sykepengesakene, og at det er store forskjeller mellom fylkene når det gjelder kvalitet i saksbehandlingen. Riksrevisjonen ser alvorlig på at det fortsatt er tvil om et betydelig antall pensjonister får beregnet og utbetalt korrekt pensjon. På utenlandsområdet viser revisjonen feil i mer enn halvparten av de kontrollerte uførepensjonene og i om lag 40 prosent av alderspensjonene. (6.12.2011 fra:

<http://www.riksrevisjonen.no/Presserom/Pressemeldinger/Sider/Dokument1for2010.aspx>)

Vi vet fra saken om stortingspensjoner at korrekt, klar og tydelig informasjon til mottakerne av ytelser er essensielt. Folketrygdloven er en av Norges største og mest komplekse lover, og det er derfor grunn til å tro at mye av det uaktsomme misbruket vil kunne elimineres ved regelforenkling og økt kompetanse blant Nav-ansatte. Slike tiltak synes ikke drøftet i høringsnotatet.

2. Problemets omfang er ikke dokumentert ved forskning

Det er dessverre ikke tatt med statistikk om problemets omfang i høringsnotatet. Det er i og for seg en ukjent variabel, jfr. at det finnes mørketall i forbindelse med all kriminalitet. Det vies til en ikke-publisert rapport, som det ikke er lett å vurdere dens kvalitet og troverdighet ut

i fra høringsnotatet. Tallene for hvor mange Nav har anmeldt, vil kunne inneholde to typer feil. For det første kan Nav ha anmeldt personer som ikke har gjort noe ulovlig, jfr. at antallet som ikke har blitt dømt, er uoppgitt. For det andre kan det foreligge misbruk som Nav ikke har anmeldt, f.eks. fordi det ikke er oppdaget, ikke rapport pga. korrupsjon blant Nav-ansatte osv.

2.1 Manglende statistikk over anmeldte som ikke blir dømt

Det er ikke Nav som endelig avgjør om noen urettmessig har mottatt trygdeytelser. Det er det domstolene som avgjør. Derfor synes antall dømte istedenfor antall anmeldte å være den relevante variabelen. Det burde ha vært enkelt å presentere statistikk for antallet som har blitt anmeldt av Nav, men som likevel ikke ble dømt. **Det er påfallende at slik statistikk mangler i høringsnotatet.** Det er en vesentlig mangel. Har Arbeidsdepartementet tenkt å holde tilbake denne typen informasjon ovenfor Stortinget i en eventuell kommende lovproposisjonen også?

2.2 Misbruk som ikke blir anmeldt etter dagens regelverk

Her er det ikke merkelig at det mangler god statistikk. Men det synes å være en forutsetning for hele høringsnotatet at de dreier seg om et stort antall personer og store beløp. Det nærliggende og avgjørende spørsmålet er hvor mye mer at det skjulte (ikke-anmeldte) misbrukes som vil kunne oppdages innenfor gjeldende lovgivning.

2.3 Misbruk som er i samsvar med den alminnelige rettsbevissthet

Det er mange strenge regler i folketrygdloven. Det gjelder særlig dagpenger, f.eks. var det en som tapte sin sak i Trygderetten – og dermed dagpengene for en periode - fordi vedkommende ikke hadde sendt inn meldekort i tide rett etter sin mors død. Hovedregelen er at man ikke kan oppholde seg i utlandet når man mottar sykepenger og arbeidsavklaringspenger (det finnes visse unntak i lov og forskrift, og det er også mulig å søke Nav om tillatelse til å reise utenlands uten å miste ytelsen til livsopphold). Dette er rimelig når det gjelder lange opphold i fjernliggende land. Men det har neppe folkelig støtte at en person som mottar en av disse ytelsene, skal straffedømmes om vedkommende tar en handletur til Strømstad en dag for å spare litt penger, besøker kjæresten sin i Charlottenberg en helg eller besøker sin dødssyke mor i Karlstad. Det er rimelig grunn til å tro at det ikke er i samsvar med den alminnelige rettsbevissthet at slike småturer til Sverige skal medføre straffefølgelse og fengselsstraff. Tidligere kunne sykemeldte oppholde seg i hele Norden inntil 12 måneder. Takket være EØS-avtalen kan nordmenn (dvs. medlemmer av Folketrygden) også nyte godt av helsetjenester i andre EØS-land på samme subsidierte vilkår som innbyggerne i disse landene. Det vil bl.a. si gratis legehjelp i enkelte land, billigere medisiner enn i Norge m.m. Men pga av de mange forbudene mot å oppholde seg i utlandet når man mottar ytelser fra Folketrygden, vil det derfor være straffbart å benytte seg at disse subsidierte helsetilbudene. Og nå vil man trappe opp straffefølgelsen. Er det rimelig?

2.4 Manglende forskning

Det er så mangt som kalles forskning. Men det som teller, er forskning som har gjennomgått normal kvalitetskontroll fra datainnsamling fram til publisering i internasjonale tidsskrifter. For uten de milliarder av kroner som bevilges til forskningsformål via Forskningsrådet og universitet- og høyskoler, bruker også departementene store beløp på oppdragsforskning. Den påfallende mangel på forskningsdokumentasjon kan skyldes enten at slik forskning ikke har blitt gjennomført, at forskningen er av for dårlig kvalitet til å kunne publiseres eller at forsk-

ningen ikke publiseres av politiske årsaker. Uansett hva som er årsaken, bør tiden nå være inne til å **bevilge penger til forskning for å kartlegge både problemets omfang og hvilke tiltak som er mest kostnadseffektive**. Det er helt vanlig å innvente forskningsresultater før man introduserer endringer på et område. For eksempel blir ikke nye legemidler godkjent før det foreligger tilfredsstillende forskningsresultater om både effekt og bivirkninger. Og nylig uttalte justisministeren at forslag til endring av skjenketidene, først vil bli fremmet når det foreligger adekvate forskningsresultater. Arbeidsdepartementet kan derfor noe senere komme tilbake med en mye bedre fundert utredning og forslag som rangeres etter kostnadseffektivitet, når relevante forskningsresultater basert på norske data er blitt publisert internasjonalt.

2.5 Antikorrupsjonstiltak i Nav

Den lange saksbehandlingstiden, spesielt i forbindelse med klagesaker, vil av enkelte kunne oppfattes som en oppfordring til bestikkelser av Nav-ansatte. Eller som en oppfordring til å yte seksuelle tjenester til Nav-ansatte, f.eks. fra enslige mødre som søker ytelse. Kortere saksbehandlingstid er kanskje det viktigste anti-korrupsjonstiltaket. Men det finnes også en rekke andre tiltak i denne kategorien.

Også av hensyn til Folketrygdens medlemmer bør rimeligvis sakene realitetsbehandles rask. I dag er det en ukultur i Nav med sein saksbehandling. Spesielt v klager. Og søker noen på nytt om en ytelse, så vil ikke Nav realitetsbehandle den nye søknaden om et tidligere avslag er påklagd selv om vedkommende har blitt enda sykere i mellomtiden. Det må fastsettes tidgrenser for saksbehandlingen i folketrygdloven!

3. Er dagens regler alltid fornuftige?

De fleste regler har en begrunnelse, men spørsmålet er begrunnelsen god nok. Om vi ser på reglene for enslige forsørgere, høres det fornuftig ut at mottakere av ytelse for enslige forsørgere ikke skal kunne bo sammen med den andre forelderen. Dette gir imidlertid foreldrene et incentiv til å flytte i fra hverandre, og tilsvarende et incentiv til ikke å flytte sammen igjen om de allerede har flyttet i fra hverandre. Hvor mange foreldre som i praksis lar seg påvirke av incentivene til å bo adskilt, er et empirisk spørsmål. Trolig er det barnet som blir taperen når foreldrene bor adskilt. Og Nav. For de som er rike, er det ikke noe problem fordi de ikke er avhengige av ytelse fra Nav. Om Nav avdekker misbruk i den forstand at foreldrene ikke bor nok fra hverandre, er det ikke noe problem å tilstrekkelig fra hverandre. I tillegg til at den ene vil ha krav på ytelse for enslige forsørgere, vil i mange tilfeller begge to kvalifisere til bostøtte og eventuelt andre støtteordninger. Det beste ville være å finne fram til støtteordninger som er uavhengige av om foreldre bor sammen er ei. Det synes ikke som Arbeidsdepartementet har vurdert å finne fram til bedre løsninger som stimulerer mindre til misbruk enn dagens system.

4. Nav påfører Folketrygdens medlemmer store rentetap

Normalt får man ikke renter når en ytelse blir utbetalt for seint pga. Navs saksbehandling har vært feilaktig, uforsvarlig eller bare har trukket ut i tid urimelig lenge. Spesielt i forbindelse med klager kan saksbehandling vare over et år. Og går saken vider til klageinstansen, og eventuelt også Trygderetten kan det gå flere år. I og med at man i slike tilfeller ikke får renter når ytelsen til slutt blir innvilget, lider Folketrygdens medlemmer store rentetap. Dette gjelder spesielt i saker angående ytelse til livsopphold, hvor beløpene pr sak fort kommer opp i flere hundretusen kroner i løpet av saksbehandlingstiden. Dette synes ikke å rammes av straffelovens bedrageribestemmelser, men for den enkelte som blir utsatt for Navs uforsvarlige og

sendrektige saksbehandling hjelper ikke det noe. Det hele blir snarere enda verre når ingen kan stilles til ansvar.

Det minste man kan gjøre er å innføre rentebetaling til mottakere av ytelser som er blitt forsinket. I og med at det skal sendes forsinkelsesmelding om vedtaket det tar med enn en måned før det fattes vedtak, synes det rimelig at det begynner å løpe renter om vedtak om tilståelse av en ytelse blir fattet mer enn én måned etter at søknaden ble fremmet. Man kan tenke seg at et motargument er at det vil belaste Navs budsjett. Selvfølgelig vil det det, men på den annen side betaler Folketrygdens medlemmer milliarder i trygdeavgift, arbeidsavgiveravgift og til dels skatt for å finansiere Folketrygden. Dagens ordning er videre særskilt urettferdig, fordi den rammer enkeltindivider, primært fattige enkeltindivider, tilfeldig. Det er lett å se urimeligheten i at en enkeltperson skal tape renter for titusener av kroner, om vedkommende tilfeldigvis har fått en saksbehandler som tilfeldigvis gjør feil. Selv innenfor dagens budsjett, ville det være bedre å tilstå renter og samtidig senke ytelsene generelt slik at ikke Folketrygdens budsjett belastes mer enn når det ikke er generell rentekompensasjon.

F.eks. kan en lovbestemmelse ha et innhold av følgende type:

§ 21-Q „„„„„

5. Personvern

Gitt den store oppmerksomheten og debatten knyttet til personvernshensynene og datalagring, har vi med øyeblikkelig virkning bedt Nav om inntil videre å stanse bruken av folketrygdloven paragraf 21-4 a når det gjelder telefon- og datatrafikk, sier statssekretær Lund. (Fra ”NAV sjekket telefon 15 ganger. Rapport til Arbeidsdepartementet i dag” www.dagbladet.no/2010/11/23/nyheter/innenriks/nav/overvakning/14417017/)

6. Kostnader og nytte

6.6 Grensekostnadene skal være beslutningskriterium

I høringsnotatet står det på side 19 at:

”Arbeids- og velferdsetaten har tidligere gjort nøkterne anslag som viser at arbeidet mot trygdemisbruk gir gevinst i forholdet 1 : 4 når det gjelder kost-/nyttevurdering, tatt i betraktning også sparte utgifter framover i tid. På dagpengeområdet gjennomføres det registersamkjøringer mot interne registre. I 2010 ble 497 personer anmeldt for bedrageri av 46 millioner kroner. Kostnadene ved å avdekke og behandle disse sakene ligger sannsynligvis i størrelsesorden 5 – 7 millioner kroner.”

Dette sitatet viser at hverken Nav eller Arbeidsdepartementet synes å ha fått med den elementære forskjellen mellom gjennomsnittskostnader og grensekostnader som er pensum i 2. klasse på videregående skole. Det vil være billig å avdekke de enkle tilfellene av misbruk. Og jo mer kompliserte tilfellene er, jo mer ressurser vil det kreve å avdekke misbruket. **Det interessante og relevante vil derfor være å få kjenneskap til hvor stort misbruk som avdekkes for det siste årsverket (gjerne omregnet til kroner) som settes inn for å avdekke misbruk, når det skal vurderes om innsatsen skal økes.** Og da er selvfølgelig beløpet som blir pådømt og faktisk tilbakebetalt det relevante. Det er lite tilfredsstillende å ta med de beløpene som inngår i anmeldelsene, men som det ikke er juridisk grunnlag for.

6.7 Direkte tap ved feilaktig beskyldninger om misbruk

For de sakene hvor Nav framsetter beskyldninger om misbruk, men som ender med helt eller delvis frifinnelse, tilkommer som den mistenkte får. Dette gjelder åpenbart advokatkostnader som fort kan bli meget store. Også andre direkte kostnader som uttalelser fra sakskyndige, rettsgebyrer, reiser, vanlige legeerklæringer, kopiering osv. tilkommer. I forbindelse med en rettssak vil normalt den private part (den tiltalte) få dekket slike kostnader når vedkommende ikke taper. Og etter et feilaktig vedtak om tilbakekreving vil den mistenkte kunne få dekket slike kostnader etter forvaltningsloven § 36. Men det vil bare skje etter at krav om dette er fremmet. Men det er bare såkalte nødvendige kostnader som dekkes. Og det vil være opp til Nav å vedta hvor stort refusjonen blir. Fra bl.a. klagesaker som er sendt over til Sivilombudsmannen ser man at forvaltningen har en restriktiv tolkning av forvaltningsloven § 36. Alternativ kan den private parten fremme erstatningskrav ovenfor Nav. Videre kan både krav etter forvaltningsloven og erstatningskrav fremmes ovenfor domstolene om den private parten er rik nok.

Nav fatter ikke vedtak.

6.8 Indirekte

Videre vil også den frikjente (den tidligere mistenkte) ha brukt mye tid på en slik sak, eventuelt også tid som familie og venner har brukt på saken. Også tid som ikke dreier seg om tapt arbeidsfortjeneste e.l. vil ha en verdi for de berørte. Beskyldninger om straffbart trygdebedrageri fra Navs side, vil ikke bare kreve tid til lesing av dokumenter og skriving av brev, men ete seg inn i mistenktes sinn og forsure hverdagen i stort og smått, f.eks. ved at man tenker på saken når man gjør andre ting, prøver å slappe av. Det er i praksis neppe mulig å dekket denne typen kostnader. Men det går klart utover den ikke-pengemessige velferden til den frikjente.

6.9 Helsemessige kostnader

Beskyldninger fra Nav om misbruk at trygdeytelser vil også kunne få helsemessige konsekvenser for den mistenkte. De konsekvensene vil kunne variere etter beløpets størrelse, hvor lenge det går før mistanken frafalles, vedkommendes økonomi og helse for øvrig. Nav har jo knyttet til seg både leger og psykologer som kan redegjøre hvordan dette kan påvirke personer med ulike typer sykdommer. Jeg skal bare trekke fram en gruppe, de selvmordsnære.

6.10 Selvmordsnære personer

I 2010 var det 548 personer som begikk selvmord i Norge i henhold til offisiell statistikk. I tillegg kommer et ukjent antall selvmord som ikke blir registrert som selvmord i statistikken. Antall selvmordsforsøk er det mangedobbelte av antall selvmord, kanskje 10.000. Selvmordsnære personer vil være en særskilt sårbar gruppe som bør forskånes fra feilaktige beskyldninger om trygdebedrageri. Kanskje denne gruppen også bør spares for korrekte beskyldninger om trygdebedrageri. Problemet for Nav er å identifisere denne gruppen.

Fordi det tydeligvis inngår en nytte-kostnadstenkning i høringsnotatet, ville det være på sin plass å klargjøre hvor mange selvmord og selvmordsforsøk Arbeidsdepartementet synes den foreslåtte økningen av feilaktige og korrekte beskyldninger om trygdebedrageri er verdt.

6.11 Team

Jurist med doktorgrad i trygderett, spesialist i voksenpsykiater og ...

7. Andre forebyggende tiltak

I utgangspunktet er søkere og mottakere av trygdeytelser selv ansvarlige for å holde seg innenfor de gitte legale rammene selv om de ikke har lest de aktuelle lover og forskrifter. Men det kan bli noe vanskelig når man ikke kjenner reglene. Derfor er korrekt og adekvat informasjon fra Nav-ansatte essensielt. Derfor er det et stort problem at mange Nav-ansatte ikke har korrekt forståelse av det aktuelle regelverket.

7.12 Forenkling og forbedring av folketrygdloven

Med tanke på at trygdereglene er for kompliserte for både publikum og Nav-ansatte, er det et klart behov for regelforenkling. Det ble i 1997 vedtatt en ny folketrygdlov som var basert på en utredning om forenkling av ftrl, av 1966. Strukturen i loven ble mye bedre og mange gammelmodige uttrykk ble byttet ut, men noen omfattende forenkling av de mange kompliserte reglene ble ikke foretatt. Kanskje komitémedlemmene var for flinke i trygderett i motsetning til de tusenvis av ufaglærte Nav-ansatte uten juridisk utdanning som til daglig forvalter regelverket på Navs lokalkontorer. Senere har ftrl. og forskrifter stadig blitt endret, ofte på kort varsel og etter ikke spesielt grundige utredninger. Resultatet har snarere blitt et mer komplisert regelverk. En åpenbar svakhet med dagens lov er at den ofte mangler henviser fra hovedreglene til unntaksreglene. Det fører i praksis ofte til at Navs saksbehandlere bare forholder seg til hovedreglene uten å ta hensyn til spesialreglene som finnes lenger bak i samme kapittel, men som vil kunne være avgjørende i den enkelte sak.

Det synes behov for en reell runde med regelforenkling, samt språklig og praktisk forbedring av folketrygdloven. Selve utredningskomiteen bør rimeligvis bestå av trygdejurister, språkvidere og andre eksperter. Men ulike forslag utredningskomiteen kommer med, **bør testes ut empirisk på et utvalg av saksbehandlere og publikum**, for å se om de foreslåtte reglene i praksis blir forstått av de gruppene som til daglig skal forholdene seg til regelverket. Her bør et vesentlig hensyn være å utforme reglene slik at uaktsomt misbruk av trygdeytelser forebygges.

7.13 Trygdeavtaler og EØS-avtalen/EØF-forordning 1408/71

Om ikke det er ille nok at folketrygdloven er komplisert, så er regelverket i realiteten mye verre, fordi også nordiske trygdeavtaler og regler som følger av EØS-avtalen inngår i gjeldende rett på trygdeområdet. Det er derfor en rekke av reglene i Folketrygden som har unntak og suppleringer i disse avtalene. Hverken Nav-ansatte, publikum eller advokater kan forventes å ha oversikt over disse reglene som ikke er så lett tilgjengelige. Alle disse reglene bør derfor inkorporeres i folketrygdloven og dens forskrifter. Dette vil kunne gjøre det lettere å overholde reglene.

7.14 Gratis tilgang til juridisk informasjon for publikum

Selv om man vil opptre korrekt og følge reglene, koster det penger å få tilgang til adekvat informasjon tolkningen av trygdereglene. Det er derfor noe paradoksalt at det ikke er gratis å få tilgang til avgjørelser fra Trygderetten, domstolene, ankenemnda for sykepengen i arbeidsgiverperioden, Sivilombudsmannen og juridiske artikler angående Folketrygdloven m.m. fra Lovdata.¹ Kommentarer til de enkelte paragrafene i folketrygdloven finnes i Gyldendals rettsdata, som også er en betalingstjeneste.² Et fornuftig tiltak ville derfor være at de delene av Lovdata og Gyldendals rettsdata som er relevante for folketrygdloven (og gjerne også andre lover som Nav administrerer) gjøres gratis tilgjengelig for publikum. I praksis må staten måtte betale Lovdata og Gyldendals rettsdata for dette.

7.15 Minimumskrav til sakbehandlerens kompetanse

Man trenger ikke å ha mye kontakt med Nav for å forstå at mange Nav-ansatte ikke har profesjonell beherskelse av den kompliserte regelverket som Nav forvalter. De Nav-ansattes inkompetanse er en gjenganger i Riksrevisjonens rapportering om Nav:

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det fortsatt er betydelige kompetanseutfordringer i arbeids- og velferdsetaten, og er kritisk til departementets håndtering av denne utfordringen i etatsstyringen. Stortinget har fastslått at det er av stor betydning at den reorganiserte arbeids- og velferdsforvaltningen har den nødvendige kompetansen for å kunne nå fastsatte mål. Riksrevisjonen har tidligere pekt på behovet for strategiske grep når det gjelder kompetanseutvikling. Riksrevisjonen er kjent med at det er gjennomført kompetansetiltak på mange nivåer i etaten, men konstaterer at dette ikke har vært tilstrekkelig for å få kvaliteten i pensjons- og ytelsesforvaltningen opp på et akseptabelt nivå. (Side 52 i ”Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010. Dokument 1 (2011–2012)”: http://www.riksrevisjonen.no/Rapporter/Documents/2011-2012/Dokument_1/Hele.pdf)

§ 21-X Minimumskompetanse for å behandle saker etter folketrygdloven og Nav-loven

For å kunne behandle saker om tildeling av ytelser etter folketrygdloven må man ha bestått eksamen i kurs som omfatter

- a) minimum 15 – femten – studiepoeng i **trygderett** med hovedvekt på folketrygdloven, og
- b) minimum 15 – femten – studiepoeng i **alminnelig forvaltningsrett** med hovedvekt på forvaltningsloven, samt ulovfestet forvaltningsrett og juridisk metode, og
- c) minimum 15 – femten – studiepoeng i sykdoms- og arbeidsevnelære

§ 21-Q Minimumskompetanse for å behandle saker vedrørende yrkeseskade

For å kunne behandle saker om godkjenning av yrkesskade og om særfordeler ved yrkeseskade må man ha bestått eksamen i kurs som omfatter

- a) tilfredstille kravene til minimumskompetanse i § 21- X, og
- b) minimum 5 – fem – studiepoeng i **yrkesskaderett** med hovedvekt på folketrygdloven

---

¹ Kjennelser fra Trygderetten finnes gratis tilgjengelig på hjemmesidene til Trygderetten, men søkesystem der er uakseptabelt dårlig. Videre er det ingen mulighet for først slå opp i folketrygdloven for deretter med et enkelt klikk få opp alle relevante avgjørelser knyttet til den valgte paragrafen. I lovdata spretter ikke bare de relevante kjennelsene fra Trygderetten opp, men også ditto fra domstolene, ankenemnda for sykepengen i arbeidsgiverperioden, Sivilombudsmannen m.m.

² Nav har lagt ut sine rundskriv på Internett og disse er gratis tilgjengelige. Det er flere problemer med denne kilden. Dels er det snakk om synspunktene til ”motparten” til Folketrygdens medlemmer (som stadig taper saker i både Trygderetten og i domstolene), dels er tekstmengden så stor at man drukner i den, dels er kompetansen til de som har skrevet teksten ukjent. I Gyldendals rettsdata har de navngitte personene som har skrevet kommentarene i mange tilfeller professorkompetanse i trygderett.

§ 21-Y Minimumskompetanse for å kontrasignere vedtak etter folketrygdloven

Alle vedtak etter folketrygdloven skal undertegnes av ansvarlig saksbehandler og kontrasigneres (medunderskrives) av minst en overordnet.

For å kunne kontrasignere vedtak om tildeling av ytelser etter folketrygdloven må man ha bestått eksamen i kurs som omfatter

- a) minimum 30 – tretti – studiepoeng i trygderett med hovedvekt på folketrygdloven, og
- b) minimum 30 – tretti – studiepoeng i alminnelig forvaltningsrett med hovedvekt på forvaltningsloven, samt ulovfestet forvaltningsrett og juridisk metode
- c) minimum 30 – tretti – studiepoeng i sykdoms- og arbeidsevnelære
- d) minimum 10 – ti – studiepoeng i yrkesskaderett med hovedvekt på folketrygdloven

§ 21-Z Minimumskompetanse for å behandle tilbakekrevings saker etter folketrygdloven

Saker om tilbakekreving av ytelser etter folketrygdloven m.m. skal behandles av grupper som har følgende sammensetning:

- a) en jurist med doktorgrad i trygderett
- b) en psykiater med spesialkompetanse om selvmordsproblematikk
- c) en annen lege med godkjent spesialitet som er spesielt relevant for diagnosen(e) i den aktuelle tilbakekrevings saken

I tillegg skal hver enkelt gruppemedlem oppfylle kvalifikasjonskravene omtalt i § 21-Y om minimumskompetanse for å kontrasignere vedtak etter folketrygdloven. Beslutninger om opprettelse av tilbakekrevings sak, utforming av forhåndsvarsel til mottakeren av ytelsen som eventuelt skal kreves tilbake, og enkeltvedtak i tilbakekrevings saken fattes kollektivt av tremannsgruppen og underskrives av alle tre.

§ 21-W Krav til eksameninstitusjon og om fornyelse

Eksamen i disse kursene må være bestått ved utdanningsinstitusjon godkjent av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT). Deltakelse på kurs uten eksamen kvalifiserer ikke. I relasjon til saksbehandling etter folketrygdloven og Nav-loven skal ikke det ikke ha gått mer enn 13 måneder siden eksamen ble bestått.

Eksamen i disse kursene må være bestått ved utdanningsinstitusjon godkjent av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT). Deltakelse på kurs uten eksamen kvalifiserer ikke. I relasjon til vedtak etter folketrygdloven skal ikke det ikke ha gått mer enn 13 måneder siden eksamen ble bestått.

8. Departementets konkrete forslag

8.16 Innhenting av opplysninger direkte fra revisor/forretningsfører (kap. 3)

I høringsnotatets kapittel 3 foreslås det at Nav skal få adgang til å innhente opplysninger direkte fra revisor/forretningsfører fordi: “Det vil eksempelvis kunne forekomme at den næringsdrivende har en urealistisk oppfatning av sine inntekter, i positiv eller negativ retning. I begge tilfelle vil en adgang til å be om bekreftelse/avkreftelse direkte fra regnskapsfører eller revisor innebære klare fordeler ved saksbehandlingen.” Problemer er at det like gjerne kan være omvendt, nemlig at det næringsdrivende selv har bedre innsikt – eventuelt også bedre regnskapsfaglig kompetanse – enn forretningsfører/revisor. Videre er det den næringsdrivende selv som avgjør hvilken presentsats som skal brukes for avskrivninger (innenfor visse rammer). Og beslutning om dette vil bli tatt lenge etter sykemeldingstidspunktet, normalt etter inntektsårets avslutning. Også beslutning og betaling til privat pensjonsordning for den næringsdrivende kan gjøres etter at inntektsåret er avsluttet. Det vil si at det ikke vil foreligge noe beløp for overskudd fra næringen, når Nav trenger det. Det er derfor vanskelig å forstå hvorfor Nav skal få data av bedre kvalitet fra revisor/forretningsfører. Forslaget synes å bygge på manglende innsikt reglene for skattlegging av næringsdrivende og regnskap.

Det betviles også at slikinnhenting vil medføre noe tidsbesparelse, jfr. at pga hensynet til kontradiksjon vil Nav måtte sende de innhentede opplysningene til den næringsdrivende selv for uttalelse, jfr. forvaltningsloven § 17. Det er overhengende fare for at ikke alle saksbehand-

lere vil gjøre det, hvilket er egnet til å undergrave rettssikkerheten for Folketrygdens medlemmer.

“Opplysninger om økonomiske forhold regnes ikke som sensitive personopplysninger etter personopplysningsloven § 2.”

8.17 Forbud mot innhenting av opplysninger om medlemskap og betalinger til politiske partier, politiske organisasjoner, trossamfunn og religiøse organisasjoner

I høringsnotatet påstås det at opplysninger om økonomiske forhold ikke regnes som sensitive personopplysninger. Det vil ikke stemme når det fremgår hvem som er mottaker av betalinger, evt. også hva de gjelder. I og med at det er mange personlige næringsdrivende som bruker samme konto for både næringsdelen og privatdelen av økonomien sin, vil Nav derfor kunne få tilgang til opplysninger om medlemskap/økonomisk støtte til både partier, andre politiske organisasjoner, trossamfunn og andre religiøse organisasjoner. Dermed kan Nav opprette registre over både jøder, muslimer, Høyrefolk og SV-ere osv. **Det er selvfølgelig ikke akseptabelt. Det gjelder både for vanlig saksbehandling og for spesielle enheter som undersøker mistenkte misbruk.** Hva skal Nav med et ”jøderegister”?

8.18 Samkjøring av registre (kapittel 4 i høringsnotatet)

Forslaget er uakseptabelt av personvern hensyn!

8.19 Legitimasjonsplikt ved krav om ytelser (kap. 5)

8.19.1 Legitimasjonsplikt – også for dem som er blitt frastjålet sin legitimasjon?

Så vidt vites er det ingen plikt til å være innehaver av fotolegitimasjon i Norge. Og behovet for det minsker nå som man kan utføre banktjenester m.m. over Internett. Og selv om en har fotolegitimasjon, har man ingen plikt til å ha det på seg. Mange har derfor ikke fotolegitimasjon med seg når de oppsøker lege. Videre har vi de som har blitt slått ned og ranet for både penger og fotolegitimasjon. Dette er en gruppe som typisk vil kunne ha behov for sykmelding, og som risikerer å miste sine sykepengere rettigheter. Tilsvarende vil mange som blir reddet av redningstjenesten både til sjøs og til fjells ikke ha med seg legitimasjon, men likevel er dette grupper som typisk vil kunne ha behov for sykemelding, alt etter tilstanden.

8.19.2 Fotolegitimasjon gir falsk trygghet

For det første finnes det et ukjent antall falske legitimasjonsdokumenter i Norge og verden for øvrig. Leger m.fl. har neppe kompetanse til å vurdere om en legitimasjon er falsk eller ei når forfalskningen er profesjonelt gjennomført. Videre har vi problemet med eneggede tvillinger og andre nære slektninger. Hvordan skal helsepersonell egentlig kunne avgjøre om en tvilling har med seg sin tvillingsøsters legitimasjon eller ei. Eller om den syke pasienten har tjent opp sykepengegrunnlaget sitt selv eller om det er den friske tvillingbroren eller fetteren som har gjort det.

8.19.3 Økt bruk av falsk fotolegitimasjon

Det forekommer et antall falske fotolegitimasjoner. De som med overlegg går inn for å misbruke trygderettigheter, vil neppe nøle med å erverve falsk fotolegitimasjon. Om de ikke allerede har det. Forslaget om legitimasjonsplikt vil derfor kunne medføre flere falske legitimasjonskort. Det undergraver til dels dette tiltaket, men vil også kunne ha medført negative konsekvenser for andre aktører baserer seg på at enkeltpersoner legitimerer seg korrekt. Dette synes ikke drøftet adekvat i høringsnotatet.

8.19.4 Hvilke typer legitimasjon skal være gyldige

Selv i dag er det problemer med hvilke typer legitimasjon som skal godkjennes. Posten godkjenner f.eks. ikke alle typer fotolegitimasjon fra statlige myndigheter. Førerkort godkjennes ikke når det er utstedt før en viss dato selv om det er gyldig for føring av motorvogn. Utenlandsk legitimasjon vil man måtte godkjenne, bl.a. pass. Det er mulig at EØS-samarbeidet og ikke minst Schengen-avtalen enten allerede har gjort eller vil gjøre det lovlig for andre EØS-borgere å oppholde seg i Norge uten pass. Da vil de måtte kunne bruke en rekke ulike typer legitimasjonshandlinger på EUs 23 offisielle språk. Allerede i dag kan man spørre om det er noen saklig grunn til å nekte å godkjenne legitimasjon som er godkjent av myndighetene i andre EØS-land.

8.19.5 Nav spør ikke om legitimasjon – vil helsepersonell gjøre det?

Det paradoksale er at Nav-ansatte ikke synes å bry seg om legitimasjon før de formidler taushetsbelagt informasjon. Jeg var innom et Nav-kontor en gang og fikk fra en Nav-ansatt jeg aldri hadde møtt tidligere, tilgang til sykemeldingsperioder og diagnoser uten å legitimere meg. En annen gang da en Nav-ansatt hadde søkt meg opp i Arena eller hvilket datasystem det nå enn var, forlot hun kontoret for å hente en annen ansatt. Men hun kom ikke tilbake før jeg hadde blitt så lei av å vente at jeg gikk hjem. I mellomtiden satt jeg der alene ved datamaskinen og kunne ha søkt opp taushetsbelagt informasjon om andre. I og med at Nav-ansatte ikke visste hvem jeg var, må disse tilfellene anses som brudd på taushetsplikten til tross for at strafferammen er 3 års fengsel. Men det er tydeligvis ikke nok. Hvor mange års fengsel skal man true helsepersonell med, om de ikke gjennomfører korrekt identitetskontroll av pasientene? Er det grunn til å tro at leger og annet helsepersonell vil bruke knapp tid på å stille mer eller mindre mistenkeligjørende spørsmål om legitimasjon?

Vennlig hilsen

Nav-spesialisten